

Farkas László Róbert

A közoktatás szerepe kulturális életünk jövőjében

Bevezető

Elnagyolt gondolatnak tűnhet, hogy a kultúrához mindenki ért Magyarországon, de mégis így van. A ténszerű kijelentést, a bizonyítás érdekében akár a sporttal is párhuzamosíthatjuk. Ki ne értene Magyarországon a futballhoz, a kézi-és kosárlabdához, az úszáshoz, vagy a vízipólóhoz? Kétségtelen, hogy nálunk az erőnléti játékok elemzése évtizedek óta kitüntetett helyen szerepel a közbeszédben. A legtöbb alkalommal a kultúra és művészet is előkerül a baráti társalgások alkalmával. Sőt megállapíthatjuk, hogy a kulturális élet makro-és mikroszintű elemzésében szégyenérzet és kétségek nélküli megállapításokat képes a legtöbb kultúrafogyasztó egyén kialakítani, amelyek inkább empirikus jellegű okfejtések és szubjektív kijelentések, mint valós és mértékadó, hozzáértő szakmai észrevételek.

Ez nálunk végzettségtől és társadalmi szinttől teljesen független, minden településtípus esetében jellemző, faluban, városban, vagy megyeszékhelyen egyaránt. Meg kell hagyni, az autodidakta esztéták erőfeszítéseit a megengedő mosolygás mellett, tisztelettel kell illetnünk. Legalább beszélnek a kulturális jelenségekről, valahogyan a műanyag világunkra oly jellemző reklámzajjal mételyezett profán hétköznapiakban, mégiscsak eljut hozzánk valami a tömeg-és magaskulturális kínálatból. Tehát a „házi” elemzések valahol sikernek is elkönnyelhetők, babérkoszorúval ismerve el a népművelők, művelődésszervezők, kulturális antropológusok és művelődési menedzserek harcát a gondolatmanipulált, egyszerűségegre törekvő high-tech dzsungelben, amely a mindennapjainkat jellemzi.

A kultúra, annak lenyomatai ősidőktől fogva lélek-és szellemformáló erővel bírnak. Ahogyan a hitvilágok, a vallások, a rítusok, úgy a művelődés is kurzusok, direktívák, szólamok és narratívák mentén volt képes a múltban nevelni, terelni, esetleg betörni az

egyént, szélesítve így a társadalmak aktivitását, vagy ha éppen az volt a hatalmi cél, a passzivitását. Tehát a kultúrát befogadó ember mellett, a központilag tervezett, a kultúrpolitikai elvek mentén létesített és elrendelt művészet-és kultúraközvetítést sem érdemes figyelmen kívül hagynunk, mint „kánonokat”.

Valljuk meg, nincs ez másként ma sem: „*Panem et circenses*” – elég csak a hazai politikai frontvonalakat végigtekintenünk. A képviselői megmérettetéseket megelőző hónapokban – akár országgyűlési, akár helyhatósági választásokat tekintünk - a regnáló vezetés mindig a kedvét keresi a lakosságnak. Kérdés, hogy megtalálja-e, de tény, hogy kultúraközvetítéssel, általában tömegkulturális szórakoztatással is próbálják indirekt módon befolyásolni a vidéki közösségek vezetői, vagy előjáróságra aspiráló jelöltjei a választói kognitív folyamatokat.

A tézis

Lehetséges-e, hogy a kulturális folyamatokat a szereplők és résztvevők, akár tudatosan, vagy indirekt módon is valamiért, valahogyan használhatják, és közvetíthetik a jelenségeket, főként céljaik elérése érdekében?

Ha modellezni szeretnénk a kulturális folyamatokat, vagy a kultúra mindent átható törekvéseit, akkor egyáltalán nem „ördögtől való”, ha csoportokra, rétegekre próbáljuk osztani a szereplőket. Az egyén szerepe elsődleges, mint közvetítőé és befogadóé. Aztán vannak csoportok, amelyek az egyénekből szerveződnek. És ha az elrendelt, direktívák mentén létrejövő kurzusokat vizsgáljuk, úgy nem mehetünk el szó nélkül a kultúra társadalmi tulajdonsága mellett sem, amely befolyásolni képes a csoportokat, azokat lebontva pedig az egyéneket. De ugyanúgy a világ kereskedelmi folyamatai is befolyásolják az embereket, amelyek végtermékként ízlést, gondolkodást, kulturális igényt és véleményt szülnek az egyénben.

Tehát az inverz, egymásra ható folyamatokat vizsgálva, az egyéntől indulva az államhatalomig, és a piac manipuláló képességéig jutunk. Ennek bemutatását vállaljuk ebben az inkább esszé jellegű írásban. És a jelenségek okait keressük igényes körültekintéssel. Továbbá állítjuk és bizonyítjuk így a következőkben, hogy: a kultúra, folyamatai és eredményei által, minőségénél fogva képes a valóságot megváltoztatni, megmásítani.

Az inkább esszé jellegű, és vitairatnak szánt téma feldolgozásához Czeizel Endre¹, Vekerdy Tamás² és a témában más megjelenő irodalom³ nyújtott segítséget.

A kezdtek – belső folyamatok - gyermekkor

Aki kulturális területen dolgozik, és oktatási intézményben állítottak ki számára keményfedeles okmányt, és iskolapadban, vizsgákat teljesítve szerezte meg hivatásához a szükséges ismereteket, tudja és skandálta magában a megmérettetésekre készülve, hogy a kultúra szó a latinból ered (agricultura). A „földművelés” jelentésből épült be gondolkodási mintázatainkba a jelentéstartalom.

A kultúráról, a kulturált viselkedésről vagy a kultúrát hordozó jelenségekről, mindig a művelt, magasabban kvalifikált és az általános szinttől pozitívan eltérő állapotot feltételezzük. Hiszen a megművelt föld is pozitívan eltér az eredeti állapotától. Mindig normák közé helyezük a jelentését, és képzetként a kifejlett letisztultságot társítjuk mellé eredményként. Egészségkultúra, gasztrokultúra, testkultúra, vizuális kultúra, és még sorolhatnánk mi mindent állítunk a kifejezés mellé nyelvi használatunkban. Ha azt mondjuk valakiről, hogy „kulturálatlan”, pontosan az ellentétjét társítjuk mellé, mint amit a „kulturált” jelentéstartalomról gondolunk, vagy feltételezünk. Ha lecsupaszítjuk, azonban rá kell jönnünk, hogy a kultúra nem más csupán, mint jeladás, vagyis kommunikáció. Jel, amelyet befogadunk, majd közvetítünk és hagyományokat teremtünk vele.

Megegyezhetünk abban, hogy a „kulturált” jelentése gondolati szinten egyet jelent a megmunkált minőséggel, mint egy szobrászművésznél, amikor az alapanyagból remekművet alkot. Esetünkben a művelődés a megmunkálás eszköze. Zenét hallgatunk, könyvet olvasunk, kutatunk és utána járunk dolgoknak, tanulunk és folytonos önvizsgálatot tartunk, hogy az elképzelt, eszményi állapotunkhoz képest, a szigorú vagy a kevésbé összeráncolt szemöldökkel vizsgált belső mérőeszközünk, mit mutat. Hol tartunk magunkkal, a világgal, és

---

¹ Czeizel Endre 2x4 faktoros talentum modellje alapján. In.: Czeizel Endre: Legnagyobb természeti kincsünk: A tehetség. (Fizikai Szemle. 2003/11. Forrás: <http://fizikaiszemle.hu/archivum/fsz0311/czeizel0311.html>. Letöltés dátuma: 2019. május 30.) – Czeizel 2003.

² Vekerdy Tamás: Érzelmi biztonság kell a gyerekeknek, nem hajsza. (Forrás: <http://www.koloknet.hu/iskola-2/vekerdy-tamas-erzelmi-biztonsag-kell-a-gyerekeknek-nem-hajsza/> Letöltés dátuma: 2019. május 31.), és hvg.hu: Nem csak az iskola betegít, hanem a szülő is. (Forrás: https://hvg.hu/itthon/20160401_iskola_pszichologus_gyerek_facebook_tanarlazadas_szulo Letöltés dátuma: 2019. május 31.) cikkek alapján. – Vekerdy és hvg.hu 2019.

³ Wolfgang Kraus: Kultúra és hatalom (Európa Könyvkiadó. Budapest, 1993.) – Kraus 1993.

a közösségeinkhez képest? Ez a belső folyamat határozza meg igényeinket, önmagunkkal és a világgal szemben.

Az ember születésekor már képességet hordoz magában a kulturális mintázatok kondicionálására. Egyfajta másoló készséget, amely által a családi, később az iskolai, majd még később közösségi rítusokat, jelenségeket, hagyományokat és játékokat raktároz el magában, amelyet összefoglalva kulturális hatásoknak nevezhetünk.

Nehéz pontosan meghatározni annak mértékét, hogy a családból vett pszicho-szociális hatások – anya, apa, nagyszülők, és így tovább – mennyiben határozzák meg az egyén későbbi kulturális szintjét, és a kultúrára való igényét. Általános vélekedés, hogy magasabban kvalifikált családi háttérrel nagyobb teljesítményeket lehet elérni az életben. Tehát „messzebbre” ér az ember, ha jó helyről szívja az „anyatejet” – mondhatnánk. Ez igaz, de nem lehet definíció, mert az élet nem alakított ki erre általánosan, mindenkire érvényes szabályzatot. Az értelmiségi családi háttér tehát még nem elegendő a vélekedés bizonyításához. Sőt, több esetben az egyén későbbi kulturális teljesítménye nem is a szülői háttérre vezethető vissza. Elegendő csak példának hoznunk nagy költőinket, Petőfi Sándort és József Attilát. Egyik tehetségnél sem elrendeltetett már születésük pillanatában a kultúrára való igény, vagy indíttatás a művelődés felé, ha a gyermekkorukat, vagy a szülők foglalkozását vizsgáljuk. Ezzel szemben Mozartnak - aki már gyermekkorában fél óra alatt tanult meg egy menüet - az édesapja, Leopold Mozart a salzburgi érseki udvar muzsikusa volt. Ha már jelen publikáció a Koszta József Múzeum folyóiratában jelenik meg, az intézmény névadóját is vizsgálhatjuk: édesapja mészáros volt, tehát nem feltételezhető, hogy kisgyermekként művészeti hatások érték. Tehát a későbbi egyéni törekvések és eredmények – kulturális vizsgálatunk szempontjából – nem csak a családi és szociális háttérrel vannak kapcsolatban.

Ez tény, hiszen az egyén „kultúrfüggőségének” alapjai ahogyan a családdal, úgy a kortárs közösségi hatásokkal, az iskolával és a társadalommal is koherens kapcsolatban lehetnek. Az egyéni, kivételes képességek fejlődését vizsgálva alkotta meg Prof. Dr. Czeizel Endre a „talentum modellt”⁴, amely máig érvényesnek tekintendő. Az analízis az adottságokat, vagyis a velünk született képességeket helyezi előtérbe, amelyekre hatással bírnak az előzőekben jelölt faktorok. Ezek az adottságok: 1. általános értelmi (intelligencia), 2. motivációs (szorgalom, akarat, kitartás), 3. kreativitási (szokásostól eltérő világlátás) és 4. speciális mentális képességek (látás, hallás, retorikai készség). A családi, közösségi, iskolai

---

⁴ Czeizel 2003.

és társadalmi hatások által ugyan, de az egyén, a született adottságainak függvényében fejlődik, vagy alkot kivételesen.⁵ A modell, az egyén kulturális, művelődési fejlődésére is alkalmazható, a hatások és faktorok azonosak.

A külső hatások az adottságokat fejlesztik, de az ingerek képtelenek pótolni a született képességeket. Ahogyan ezt a legtöbb szülő, úgy az egyén sem képes tudatosítani magában legtöbbször. És a „gócok” a mai oktatási metódusokban is keresendők, az iskolai tanítók és tanárok hozzáállásában.

Empirikus kutatásaink, sajátos tapasztalataink alátámaszthatják, hogy az iskolai szorongások okai ezért is váltak jelenséggé a legnagyobb százalékban Magyarországon. A szülő, jövőképében tökéletesnek, megdicsőültnek szerepelteti gyermekét, olyan egyednek, aki mindent tud, mentálisan erős, szellemileg legyőzhetetlen, és az élet viharait könnyedén hárítja el maga körül. A tanár is olyannak láttatja magát az iskolában, aki a legjobb indulattal segíti tanoncát a Nobel-díjhoz vezető úton. Szülő és tanár erős szövetségben akar a gyermekből egyszerre például atomfizikust, úrkutatót, olimpiai bajnok magasugrót, irodalomtörténészt és operaénekest faragni. A tökéletes, és a győztes ember mintaképét akarják kimunkálni a gyermekből, közben a nebuló csak egyszerűen gyermek szeretne lenni, játszani önfeledten és olyan élményekkel találkozni, amely a korának és érdeklődési körének megfelelő.

A kulturális jelenségek egyénből induló mélyrétegei, jelenségeinek tulajdonságai a családi háznál, és az iskolapadban keresendők. A gyermekek okításába, taníttatásába fektetett szülői energia - az esetek nagy arányában – nem az adottságokat veszi alapul, hanem versenyszemléletet képvisel, üzenetként csomagolva jelenik meg az otthoni investíció, kifelé, a világnak kommunikálva. Az egyéni önmegvalósítás és exhibicionizmus, a kirakat jellegű szülői gondoskodás egyben a saját kudarcok, meg nem élt sikerek kivetítése is, abban a reményben, hogy talán majd az utódok elérik az áhított sikert, amit az apukák, vagy anyukák képtelenek voltak elérni. Ha nem váltják be a hozzájuk fűzött reményeket, akkor pedig verbális, vagy fizikai büntetéseket kapnak az utódok. A tanárok hozzáállása és pedagógiai kompetenciája sem teljesen a picik és fiatalok érdekében, egyéni fejlődésüknek homloktérbe helyezve nyilvánulnak meg ma az iskolákban. Hozzá kell tennünk: a legnagyobb tisztelettel kell beszélnünk azokról a múltbéli és jelenleg is hivatásukat töltő pedagógusokról, akik elsődleges feladatuknak élik meg a tehetséggondozást. Tisztelettel és hálával szólva róluk. De egyre kevesebb az ilyenfajta attitűd. Legtöbbször a profanizált metódus, a tananyag

---

⁵ Uo.

gyorsított leadása és a megértés, tudássá mélyülés előtti tanári számonkérés érvényesül a tantermek falai között, s az egyéni adottságok feltérképezése, azok fejlesztése háttérbe szorul. Egyre kevesebb az „alma mater”, ahol a lényeg megjelenik meg a stúdiumokban. A más irányú adottságokat és a kreativitást összekeverik a magatartászavarral, vagy hiperaktivitással. Sok esetben stigmát kapnak oktalanul az ilyen tulajdonsággal rendelkezők, miközben csak a művészi adottságaik, hajlamaik erősebbek, mint a matematikai készségeik, vagy fordítva, mert nincs idő és akarat, vagy hozzáállás, hogy kíváncsiak legyenek a nebulókra.⁶

A szülők exhibicionizmusának, és az oktatási intézmények materiális minőségének a gyermekek az elszenvedői tehát, mert mindkét felnőtt szereplő a legjobbat szeretné, de nem a gyermekeknek, hanem maguknak. Nem csoda hát, hogy az általános iskolai évek végére szorongóvá válik az egyén, a középiskolában pedig lázad. A pubertás jelenségtől az elfojtások és megfelelési kényszerek csak hatványozódnak, s a pályaválasztáshoz érve, 20-25 évesen nem is tudja megmondani a legtöbb fiatal, hogy mit is szeretne kezdeni magával. Teljesen természetes állapot, hiszen, hogyan lehetne tisztában saját magával, ha már pici korától a környezete sem volt kíváncsi a készségeire. Ráaggatott „jelmezekben”, kitalált, vélt, vagy csak kevéssé valós kompetenciákkal járta végig az osztályokat úgy, hogy igazi énje végig rejtve maradt. Önmagát sikertelennek megélve indul útnak nagykorában, az állítólagos sikerhez vezető úton. Nyugodtan kimondhatjuk, hogy ez rendszerhiba Magyarországon, vagyis általános társadalmi probléma.

Ez a hiba eredményezi később az egyéni kulturális exhibicionizmust, amelyet a bevezetőben megfogalmaztunk. Félreértés ne essék. Nem azt állítjuk, hogy minden egyén a kulturális folyamatokban történő részvétellel keres magának megmutatkozási lehetőséget, hanem fordítva: azt, hogy az egyéni kulturális szereplések és megmutatkozások mögött rejtőző okok nagy része, egy meg nem élt sikerben rejtőzik. Ezzel jellemezhető a legtöbb eset, amikor akár felkérés nélkül is – főként a kisebb települések esetében érzékelhető ez a jelenség –, önkéntes alapon szerveződnek amatőr csoportosulások, vagy minőségi értékmérő nélkül, egyéni kezdeményezések által kiállítások, szavalókörök, ki-mit-tud-ok kerülnek megrendezésre.

A mögöttes okok gyakorlati bizonyíthatósága adott, mindennap találkozunk a helyzettel. Van ebben még egy dialektikára jellemző vonulat, amelyet nem szabad elhanyagolnunk. Vagyis, hogy az ellentétek, eltérő motivációk szülnek bizonyos eredményeket a társadalom azon szintjén, akiknél a kitűnni vágyás, a szürkeségnek hadat

---

⁶ Vekerdy és hvg.hu 2019.

üzenő és öngerjesztő folyamat beindul. Tehát a produktumok a személyes tulajdonságok, hajlamok, egyéni ambíciók, valamint a környezeti tényezőknek az együttes összessége. Ezért is jeleztem fent, hogy ilyen esetek nagyobb részt inkább a kistelepülések esetében jellemzőek, persze, a városokban is jellemző, de túlnyomó részben a kulturális centrumoktól elzártabb területeken jelentkeznek önkéntes kultúrharcosok.

A kultúra, mint közös nyelv

A Földön rengeteg ember él, fel sem foghatjuk mennyien. Más és más társadalmakban élnek, egymástól eltérően más nyelveket beszélnek, mégis közös vonásaik vannak. Az életük lefolyása közös jelrendszer alapján működik, amely beszélt nyelvtől teljesen független.

Milyen érdekes, lehet bármilyen okos a telefonunk, vagy lehet bőröndnyi végzettségünk és nyelvvizsgánk, okmányokkal bizonyíthatóan, és büszkék lehetünk eredményeinkre, akkor is egyfajta ősi nyelvrendszer alapján működünk. Sírunk, nevetünk, szeretünk és haragszunk, érzelmeinek nem ismerik a határokat. De hagyományaink, rítusaink is ugyanilyen módon alakulnak: születés, nagykorúvá válás, házasság vagy temetés, jelrendszerünk azonos, és nem igényel tolmácsolást.

Ezzel a közös nyelv-és jelrendszerrel tulajdonképpen mi folyamatosan befolyásoljuk, megváltoztatjuk a jelenünket, a hétköznapijainkat. Ahogyan a fentiekben, az oktatási helyzet problematikájából vezettük le a gócpontokat.

Ezen alapvetést Wolfgang Kraus kultúrfilozófus is kiemelten kezeli *Kultúra és hatalom* című könyvében⁷: „(...) mindig is tapasztalati evidencia volt a számomra, hogy egyes emberekben, habár más nyelvet beszélnek, más néphez tartoznak és más társadalomban élnek, temérdek közös vonás rejlik. Régóta tudni véltem, hogy létezik egyfajta, többnyire fel nem ismert, nyelvi és pártkorlátokat nem ismerő rend.”⁸ Kraus, a bécsi kultúrakutató három évtizedes tudományos tapasztalatit összegző munkájában annak feltevését és bizonyítását helyezi elénk, amely szerint a kultúra sok más szerepe és feladata mellett egyben a politikai megtevesztés színtere is egyben.⁹ Ezt írta már 1993-ban. Ismerve, valamint elismerve a történelem és művelődéstörténet váltásait különböző korszakokban, kiszínezve és hangsúlyozva a megelőző közel öt évtized kelet-közép-európai politikai és társadalmi

---

⁷ Kraus 1993.

⁸ Uo. 10.

⁹ Uo. 11.

változásait. A történelem egyértelműen bizonyítja a kultúra irányító, befolyásoló erejét. A kultúrpolitikát hatalmi kontextusában Wolfgang Kraus 20. századi, osztrák filozófus a fikcióval, illetve a játékkal, a védett keretek között játszott elképzelt valósággal azonosítja. A „mámoros színlelés” akkumulálódása – Kraus értelmezésében – már XIV. Lajos udvarában értelmezhető jelenség volt: szertartások és külsőségek révén emelte magát és környezetét a valóság fölé a francia uralkodó. A racionalizmus, mint filozófiai irányzat társadalmi leképeződésében is felsejlik a játék, mint kultúra. A francia forradalom idején a felvilágosodás eszméjét teátrális ünnepi játékok formájában hirdették. Ünnepi menet hordozta körbe az ész istennőjét, a Notre-Dame-ban világi szertartást rendeztek az ész tiszteletére, nagyszabású népgyűléseket, kongresszusokat tartottak. Játék és népszórakoztatást biztosító színpadi attrakció volt az is a hétköznapiakban, hogy tapsorkánok között dolgozott a guillotine. A bécsi gondolkodó valós attrakciónak minősítette a Téli Palota ostromát is, számára az oroszországi kommunista forradalom eretnek túlkapásokban elfajuló középkori játék benyomását keltette. Az író analízisében még a sztálini kirakatpercek, és Hitler tömegrendezvényei is kitüntetett helyen szerepeltek, amelyek inkább már vallásos összejövetelekké emelték a politikai kultusz építését.¹⁰ – Meg kell jegyezni, a Rákosi-korszak hatalmi metodikája révén az utóbbi példák talán számunkra sem ismeretlenek.

A mindennapjaink

A jólétre való mai törekvéseink, igényeink és motivációink alapjai ugyanúgy a kultúrában keresendők. A nagy egészből szűkítsük fókuszunkat most társadalmunkra, mert legjobban ezt az 1990-es politikai rendszerváltozás, a demokratikus berendezkedés kísérőjelenségeivel szemléltethetjük.

Tény, hogy az egypártrendszer összeomlása utáni gazdasági modellváltás megszülte a fogyasztói kultúra átprogramozhatóságát is, amely folyamat hiba nélkül végbe is ment. Megjelentek a nyugati mogul vállalatok, célcsoportokat szólítottak meg a multinacionális üzletláncok, és a nyereségmaximalizáló törekvéseik ízléseket, igényeket, szokásokat változtattak át a magyar háztartásokban. A hazai médiapiac tágra nyílása pedig mágikus tömeghipnózist eredményezett. Ez a hatás ma is tart. Tehát a pénzáramlás és a marketing csatornák kiszélesítése, irányított módon újabbnál újabb eszményeket képesek megfogalmazni az emberek számára, amelyek messze állnak a valós és természetes igényektől.

---

¹⁰ Uo. 22-34.

A reklámkampányok a homogenizált embertípus igényét feltételezik, amely által nyugodtan kijelenthető: mindennapjainkban az „üdvösségtan” nem áll másból, mint azon programozott célok eléréséből, amelyeket az internetről, a televízióból és a rádióból kap az egyén kódok és üzenetek formájában. Mára a tökéletességre való belsőleg folytatott harcnak és vívódásnak nem teológiai és erkölcsi, hanem pénzügyi és egyéb materiális alapjai vannak.

A PR technikák és más indirekt befolyásoló elemek, így tehát kulturális jelenségeknek értelmezhetőek. Alternatívát ajánlanak a közönségnek. A felemelkedés garanciájaként olyan jeleket, tárgyakat, azokon keresztül pedig érzéseket fogalmazznak és mutatnak meg az embereknek, amelyek elérése kivívja a környezetük tiszteletét, így társadalmilag biztosan elfogadottnak érezhetik magukat. Zárt rendszert alkotva veszélyes ez a játék, mert mélyen a tudatalattiba vésődnek ezek a programok. Vegyük tudomásul: az emberből „biodíszlet” lesz, vagyis szimplán fogyasztóvá válik. A manipulált közösségi térben az elfogadottság és tisztelet értelmezhetősége a sikerre koncentrál, amely pozitív életminőséget jelent. Ezek el nem érése kudarcot jósol, amely a mindennapok értelmét kérdőjelezi meg alapjaiban. Tükörkép nélkül élnénk az életünket, ha az előbbi észrevételekkel szembe helyezkednénk. Tény, ami tény, erről szól a „játék”. Egy mesterségesen kreált rendszerben töltjük el a napjainkat, s a kalitkában tárgyiasított, sokszor haszontalan célokat vagyunk képesek csak megfogalmazni magunknak.

Összegzés

A kultúra mindent átható ereje a fenti sorok értelmezése nélkül is tudott, ám az egyéni képességek és motivációk halmazának kezdő akkordjai, álláspontom szerint az iskolában keresendők. A közvélekedés szerint minden ember hat-hét éves koráig elraktározza magában azon mintázatokat, amelyeket használ, gyakorol az élete során. Ám kevés hangsúlyt kap az oktatási rendszer – alap-és középfokú intézmények - társadalmi szintű kulturális felelőssége, a tehetséggondozásban, a gyermekek képességeinek kibontakoztatásában.

Véleményem szerint lehetetlenség a közoktatást gépezetnek tekinteni, amely technokrata szemléletű bemeneti és kimeneti követelményeket sorol.

Objektív és szubjektív kérdések, amelyek megtámasztják a kultúra vizsgálatát. Objektív kérdés például: Hol tart jelenleg a társadalmunk, és mivé, milyenné válhat a következő harminc évben? De kérdések még továbbá: Hová kellene tartanunk? És, ki mondja meg az irányt? Egyetemesek-e még azok az értékek, amelyek száz évvel ezelőtt kitüntetett helyen szerepeltek? Mit jelent a mai tinédzser generációnak a színház, a múzeum? Tehát van-

e szükség magaskultúrára, vagy a profanizált szórakoztatás jelent ma inkább kultúrát a társadalmunkban? Szűkítve halmazunkat, a dialektikus kérdéssor a szubjektumokkal folytatható: Adhat-e bármilyen alternatívát a kultúra a mai gyermekeknek és a fiatal generációnak? Akar-e adni kultúrát, hozzá akarja-e segíteni a szülő gyermekét a lehetőséghez, hogy művelődjön? Az egyén számára fejlődést jelent-e a művelődés, vagy a humán értékek ma már nem kerülnek előtérbe?

A kérdések egyre jobban erősítik és bizonyítják a közoktatás felelősségét a kulturális életünk jövőjében.

Summary

We examine the role and long-term responsibility of public education. We would like to introduce in this publication how much children's habitual later behavior, cultural existence and the artistic need depend on school, which thanks to the school, is integrated into the everyday lives of young people. So it is a question what the Hungarian public education system is currently doing for this.

Felhasznált irodalom:

Czeizel Endre 2x4 faktoros talentum modellje alapján. In.: Czeizel Endre: Legnagyobb természeti kincsünk: A tehetség. (Fizikai Szemle. 2003/11. Forrás: <http://fizikaiszemle.hu/archivum/fsz0311/czeizel0311.html>. - Letöltés dátuma: 2019. május 30.)

Vekerdy Tamás: Érzelmű biztonság kell a gyerekeknek, nem hajsza. (Forrás: <http://www.koloknet.hu/iskola-2/vekerdy-tamas-erzelmi-biztonsag-kell-a-gyerekeknek-nem-hajsza/> Letöltés dátuma: 2019. május 31.), és hvg.hu: Nem csak az iskola betegít, hanem a szülő is. (Forrás: https://hvg.hu/itthon/20160401_iskola_pszichologus_gyerek_facebook_tanarlazadas_szulo - - Letöltés dátuma: 2019. május 31.) cikkek alapján.

Wolfgang Kraus: Kultúra és hatalom (Európa Könyvkiadó. Budapest, 1993.)